

روز شمار وقایع منجر به ملی شدن صنعت نفت

۱۲۸۰ خرداد

امتیاز نفت به ویلیام ناکس داری، سرمایه دار یهودی الاصل استرالیایی تبعه انگلیس، واگذار شد. داری به موجب امتیاز حق اکتشاف، استخراج، حمل و نقل، پالایش و صدور نفت و گاز را در سراسر ممالک محروسه ایران، به جز ۵ ایالت شمالی، به مدت ۶۰ سال به طور انحصاری به دست آورد.

۱۰ آذر ۱۳۱۱

امتیازنامه داری لغو شد.

۷ خرداد ۱۳۱۲

قرارداد جدید امتیاز نفت بین دولت ایران و شرکت نفت انگلیس و ایران به امضاء رسید.

۱۳۲۲ آبان

مذاکرات محرمانه درباره نفت بین دولت سهیلی و نمایندگان کمپانی های نفتی آغاز شد.

۱۹ مرداد ۱۳۲۳

نمایندگان مجلس شورا خواستار ارائه گزارش جریان مذاکرات نفت از طرف دولت به مجلس شدند.

۷ آبان ۱۳۲۳

دولت در مورد منع واگذاری امتیاز به دولت های خارجی تا قبل از روشن شدن وضع دنیا به مجلس توضیح داد.

۷ آذر ۱۳۲۳

دکتر مصدق طرحی دو فوریتی در مورد ممنوعیت واگذاری امتیاز نفت به خارجیان به مجلس داد.

۱۱ آذر ۱۳۲۳

طرح دو فوریتی دکتر مصدق در مورد ممنوعیت واگذاری امتیاز نفت به خارجیان در مجلس به تصویب رسید و به صورت قانون درآمد.

۱۲ آذر ۱۳۲۳

دکتر مصدق در مجلس از امضای طرح ماده واحده غلامحسین رحیمیان مبنی بر الغای یک طرفه قرارداد نفت جنوب خودداری کرد.

۲۸ آذر ۱۳۲۳

مصدق درباره دلیل مخالفتش با طرح ماده واحده پیشنهادی رحیمیان توضیح داد.

۱۴ اسفند ۱۳۲۵

سید حسن تقی زاده در نامه ای به قوام السلطنه، نخست وزیر، خواستار تجدیدنظر در میزان حق امتیاز ایران از نفت جنوب شد.

۳۱ فروردین ۱۳۲۶

سید حسن تقی زاده در نامه ای به وزیر دارایی لزوم تجدیدنظر در میزان حق امتیاز و اقدام بر این استیفای حقوق ایران از نفت جنوب را یادآوری کرد.

۲۹ مهر ۱۳۲۶

واگذاری امتیاز نفت به خارجیان مطلقاً ممنوع گردید و دولت مکلف به استیفای حقوق ایران از نفت جنوب شد.

۱۸ آذر ۱۳۲۶

دولت قوام سقوط کرد و مذاکرات دولت با کمپانی نفت جنوب برای استیفای حقوق ایران متوقف شد.

۳۰ مرداد ۱۳۲۷

پیشنهاد ملی شدن نفت برای نخستین بار توسط عباس اسکندری در مجلس مطرح شد.

۷ بهمن ۱۳۲۷

سید حسن تقی زاده در مجلس شورا درباره جریان انعقاد قرارداد سال ۱۳۱۲ (۱۹۳۳) و مسلوب الاختیار بودن خود و همکارانش در این قضیه صحبت کرد.

۱۵ بهمن ۱۳۲۷

نوریل گس و همراهان به تهران وارد شدند و گلشایان مأمور مذاکره با آنان شد.

۱۸ اسفند ۱۳۲۷

محمد ساعد، نخست وزیر، شخصاً وارد مذاکرات نفت شد و خواستار قبول اصل پنجاه - پنجاه از طرف شرکت نفت انگلیس و ایران گردید.

۱۸ اردیبهشت ۱۳۲۸

گلشایان در گزارش به نخست وزیر از عدم مطابقت پیشنهاد های شرکت با نظر قانون گذار ایران سخن گفت و پیشنهاد کرد موضوع به حکمیت مراجعه شود.

۱۵ خرداد ۱۳۲۸

رحیمیان، نماینده قوچان در مجلس، از لزوم ملی کردن نفت سخن گفت.

۲۶ تیر ۱۳۲۸

قرارداد الحاقی گس - گلشایان از طرف گلشایان به نمایندگی از طرف دولت ایران به امضاء رسید.

۲۸ تیر ۱۳۲۸

لایحه نفت "یا قرارداد گس - گلشایان" به مجلس تقدیم شد. این لایحه در جلسه مشترک کمیسیون دارایی و کمیسیون بازرگانی و پیشه و هنر به تصویب رسید.

۱ مرداد ۱۳۲۸

بحث و گفتگو در مورد قرارداد الحاقی گس - گلشایان در مجلس آغاز شد.

۳ مرداد ۱۳۲۸

گلشایان از وجود یک اختلاف اساسی در مواضع اولیه طرف ایرانی و نماینده شرکت نفت انگلیس و ایران پرده برداشت.

۲۷ شهریور ۱۳۲۸

در نتیجه کاهش نرخ لیره در برابر دلار، پرداخت های شرکت نفت انگلیس و ایران به ایران نیز تقلیل یافت.

۲۱ مهر ۱۳۲۸

محمد ساعد، نخست وزیر، به منظور ترغیب شرکت نفت به انعطاف بیشتر در برابر خواسته های ایران به لندن رفت.

۲۸ اسفند ۱۳۲۸

ساعد از نخست وزیری استعفا داد.

۳۰ خرداد ۱۳۲۹

به درخواست علی منصور، کمیسیون مخصوصی برای رسیدگی به کار نفت تشکیل شد و لایحه نفت به این کمیسیون ارجاع شد.

۵ تیر ۱۳۲۹

علی منصور از نخست وزیری استعفا داد و حاجی علی رزم آرا فرمان نخست وزیری گرفت.

۲۷ شهریور ۱۳۲۹

کمیسیون نفت به سیاست مبهم رزم آرا در خصوص نفت اعتراض کرد و خواستار در اختیار قرار گرفتن پرونده و سوابق مذاکرات نفت شد.

۶ مهر ۱۳۲۹

نمایندگان جبهه ملی در مجلس رزم آرا به علت

تعلل در اجرای قانون ۲۹ مهر سال ۱۳۳۶ (در مورد نفت جنوب) استیضاح کردند.

۱۳ آبان ۱۳۲۹

(۴ نوامبر ۱۹۵۰) انگلیسی‌ها در جلسات خود با مأمورین وزارت خارجه آمریکا از آنان خواستند که اعلام توافق آرامکو و عربستان را به تعویق اندازند.

۲۵ آبان ۱۳۲۹

(۱۶ نوامبر ۱۹۵۰) انگلیسی‌ها درخواست خود از وزارت خارجه آمریکا مبنی بر عدم اعلام توافق آرامکو و عربستان را تکرار کردند.

۴ آذر ۱۳۲۹

کمیسیون نفت با لایحه نفت مخالفت کرد و قرارداد الحاقی را برای استیفای حقوق ایران کافی ندانست.

۴ آذر ۱۳۲۹

پیشنهاد ملی کردن نفت برای نخستین بار در خانه نریمان توسط نمایندگان جبهه ملی به تصویب رسید.

۸ آذر ۱۳۲۹

دکتر مصدق، حائری زاده، صالح، مکی و دکتر شایگان پیشنهادی به کمیسیون نفت در مورد ملی شدن نفت در تمام مناطق ایران دادند.

۱۱ آذر ۱۳۲۹

رزم آرا با نماینده کمپانی در تهران ملاقات کرد و امضای قریب الوقوع توافق آرامکو و عربستان سعودی را به وی متذکر شد.

۱۴ آذر ۱۳۲۹

نماینده کمپانی نفت در پاسخ رزم آرا اظهار داشت که هیچ گونه توافق جدیدی بین عربستان و آرامکو به امضا نرسیده است.

۲۶ آذر ۱۳۲۹

دکتر مصدق در خصوص منافع اقتصادی ملی شدن صنعت نفت در ایران به مجلس گزارش داد.

۲۸ آذر ۱۳۲۹

دکتر شایگان در جلسه مجلس به نمایندگان اطمینان داد که با ملی شده صنعت نفت درآمد ایران افزایش خواهد یافت.

۳ دی ۱۳۲۹

دکتر مظفر بقایی در جلسه مجلس شورا از بستن در پالایشگاه آبادان و فروش نفت خام سخن گفت و پیش بینی کرد که ازدحام مشتریان در اسکله‌ها مثل دکان‌های نانوايي خواهد بود.

۵ دی ۱۳۲۹

رزم آرا لایحه نفت زازا از مجلس پس گرفت.

۹ دی ۱۳۲۹

(۳۰ دسامبر ۱۹۵۰) چهار روز بعد از پس گرفتن لایحه نفت توسط رزم آرا مجلس قرارداد تصفیه منافع عربستان و شرکت نفتی آرامکو به امضا رسید.

۱۴ دی ۱۳۲۹

مجلس سخنان فروهر (وزیر دارایی) در هنگام استرداد لایحه نفت را مردود دانست و فروهر ناگزیر به استعفا شد.

۲۱ دی ۱۳۲۹

گزارش کمیسیون نفت در مخالفت با لایحه گس - گلشایبان در مجلس تأیید شد.

۲۱ بهمن ۱۳۲۹

رزم آرا در مذاکره با نماینده کمپانی بار دیگر مسئله تصفیه منافع را مطرح کرد.

۲۱ بهمن ۱۳۲۹

شرکت نفت با تصفیه عواید در ایران مخالفت کرد.

۱ اسفند ۱۳۲۹

(مارس ۱۹۵۱) بانک مرکزی انگلیس در گزارش خود به وزارت خارجه آن کشور درخواست مطالعه امکانات مداخله از راه اشغال نظامی میدان‌های نفتی و تصفیه خانه را مطرح کرد.

۲ اسفند ۱۳۲۹

رزم آرا در برابر نمایندگان کمیسیون نفت اظهار داشت که به شرط خودداری از شتابزدگی با فکر ملی کردن صنعت نفت مخالفتی ندارد.

۴ اسفند ۱۳۲۹

سفیر بریتانیا در ملاقات با رزم آرا اعلام کرد انگلستان با هرگونه طرحی که متضمن ملی شده صنعت نفت باشد مخالف است و آمادگی شرکت برای مذاکره درباره برقراری تصفیه عواید را مطرح کرد.

۱۲ اسفند ۱۳۲۹

سفیر بریتانیا در تهران با نورث کرافت، نماینده کمپانی، در مورد سیاست رزم آرا در قضیه نفت به مذاکره پرداخت.

۱۲ اسفند ۱۳۲۹

رزم آرا در کمیسیون نفت حضور یافت و اعلام کرد که موضوع نفت برای مطالعه متخصصین ارجاع شده است.

۱ اسفند ۱۳۲۹

دکتر مصدق در نامه‌ای به رزم آرا نوشت: ملت ایران مطمئن است که در همان سال اول ملی شدن صنعت

نفت بیش از این‌ها بفرود شد و عواید کسب کند.

۱۴ اسفند ۱۳۲۹

حسین مکی در سخنرانی خود در کمیسیون نفت پیش بینی کرد که نفت ایران تحت هرگونه شرایطی، بعد از ملی شدن، به فروش خواهد رفت.

۱۶ اسفند ۱۳۲۹

رزم آرا توسط خلیل طهماسبی، از اعضای فداییان اسلام، کشته شد.

۱۶ اسفند ۱۳۲۹

(۷ مارس ۱۹۵۱) سفیر آمریکا در گزارش به واشنگتن ترور رزم آرا را به دلیل روی موافق نشان داده او با فعالیتهای کمونیستی و عمل در جهت منافع خارجی‌ها در مسئله نفت دانست.

۱۷ اسفند ۱۳۲۹

دکتر مصدق پیشنهاد ملی شدن نفت را در کمیسیون صنعت مخصوص نفت به رأی گذاشت و به اتفاق آرا تصویب شد.

۲۱ اسفند ۱۳۲۹

حسین علا مأمور تشکیل کابینه شد.

۲۳ اسفند ۱۳۲۹

سفیر انگلیس از علا درخواست کرد که موضوع اختلاف با کمپانی به داوری ارجاع شود علا با این درخواست مخالفت کرد.

۲۴ اسفند ۱۳۲۹

گزارش کمیسیون نفت مبنی بر ملی شدن صنعت نفت به اتفاق آرا در مجلس شورای ملی تصویب شد.

۲۶ اسفند ۱۳۲۹

(۱۷ مارس ۱۹۵۱) دین اچسن، وزیر امور خارجه آمریکا، در تلگرافی به سفیر آن کشور در تهران از عدم مخالفت آمریکا با ملی کردن نفت در ایران به منظور جلوگیری از افتادن این کشور به دامان شوروی خبر داد.

۲۶ اسفند ۱۳۲۹

مک‌گی برای دیدار با شاه و علا و کسب اطلاعات تازه از مسئله نفت وارد تهران شد.

۲۷ اسفند ۱۳۲۹

بریتانیا از همان روز ترور رزم آرا بر آن بود که اگر در تهران با بن بست مواجه شود به زور متوسل گردد. به همین جهت دو ناوچه جنگی به خلیج فارس اعزام کرد.

۲۹ اسفند ۱۳۲۹

گزارش کمیسیون نفت در سنا به تصویب رسید و صنعت نفت در ایران ملی شد.